

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausuntopyyntö 18.4.2012, TEM/767/00.04.01/2012

Kilpailuviraston, Kuluttajaviraston ja Kuluttajatutkimuskeskuksen yhdistäminen

Toimivat markkinat, joilla myös innovatiiviset ja uudet pienet yritykset pystyvät kilpailemaan, ovat edellytys sille, että vihreä talous voi toteutua. Vihreä talous tarkoittaa ennen kaikkea kestävämmien tuotanto- ja kulutusjärjestelmien (energia, liikenne, ruoka, asuminen) muuttamista kestäviksi. Siirtyminen kestävämpään talouteen edellyttää toimivia markkinoita, joilla ekotehokkaammat tuotteet ja tuotantomenetelmät voivat pärjätä, vaikka niiden käyttöönotto ei olisi kaikkien tällä hetkellä merkittävien yritysten intresseissä. Tehokkaat kilpailu- ja kuluttajaviranomaiset ovat siten myös kestävä kehityksen kannalta välttämättömiä. Viranomais-toiminnan lisäksi vihreä talous edellyttää nykyistä parempaa ymmärrystä kulutuksesta, sen taustatekijöistä sekä siitä, miten kulutus ja kuluttajat vaikuttavat innovaatioprosesseihin. Tästä syystä kuluttajatutkimus on tärkeää ja sen merkitys tulee jatkossa kasvamaan.

Nykytilanne

Suomen ympäristökeskus SYKE on tehnyt pitkään yhteistyötä Kuluttajatutkimuskeskuksen kanssa. Yhteistutkimukset ovat käsitelleet muun muassa energian käyttöä, käyttäjälähtöisiä energiainnovaatioita, kulutuksen ilmastovaikutuksia ja mahdollisuuksia vaikuttaa niihin, kestävä kulutuksen informaatiotyökaluja sekä kansalaisosallistumista. SYKEN ja Kuluttajatutkimuskeskuksen yhteistyö on tyypillisesti perustunut ulkopuoliseen rahoitukseen (esim. Suomen Akatemia tai oikeusministeriö), yhteistyö on tuottanut tuloksia, joita on esitelty laajasti viranomaisille ja sidosryhmille. Nämä ovat hyödyntäneet niitä työssään, mutta tutkimustuloksia on myös julkaistu laajasti kansainvälisissä tieteellisissä julkaisuissa. SYKEllä on myös ollut yhteistyötä Kuluttajaviraston kanssa työryhmien ja projektien ohjausryhmien kautta.

Hallinto

Taustamuistiossa todetaan, että kilpailu- ja kuluttaja-asioiden yhdistäminen tehostaa viranomaistoimintaa, hallintoa ja viestintää. Suomen ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan tämä vaikuttaa realistiselta.

Substanssi

Kilpailu- ja kuluttajapolitiikka tulee jatkossa olemaan entistä tärkeämpää pyrittäessä yhdistämään erilaisia politiikkoja niin, että aikaansaadaan kestävä hyvinvoinnin edellyttämiä järjestelmännovaatioita. Yhdistetty virasto voi tarjota nykyistä paremmat mahdollisuudet käsitellä kokonaisuuksia kulutus- ja tuotantojärjestelmiä. Tulevaisuudessa innovaatiopolitiikan ja vihreän talouden tarpeet on pystyttävä ottamaan huomioon kilpailu- ja kulutuspolitiikassa paljon nykyistä vahvemmin.

Tutkimus

Taustamuistiossa todetaan, että *"ratkaistavaksi tulisi myös se, siirretäänkö ja jos niin miltä osin, Kuluttajatutkimuskeskuksen osaamista ja resursseja muihin tutkimuslaitoksiin (esim. VTT, VATT, SYKE) siltä osin kuin toiminta ei ole suunnattavissa palvelemaan kuluttaja- ja kilpailupolitiikan tarpeita."* Edelleen muistiossa todetaan, että *"uuteen virastokokonaisuuteen siirtyminen todennäköisesti merkitsisi luopumista ulkopuolisen rahoituksen hankinnasta"*. On välttämätöntä, että jatkossakin Suomesta löytyy tutkijoita, jotka hallitsevat kulutustutkimuksen menetelmät ja voivat yhdessä muun muassa SYKEN kanssa toteuttaa tutkimushankkeita.

Käytännössä nämä yhteistyöhankkeet edellyttävät ulkopuolista rahoitusta. Tästä syystä kaiken Kuluttajatutkimuskeskuksessa nykyisin tehtävän tutkimuksen siirtäminen osaksi uutta virastoa, heikentäisi merkittävästi tutkimuksen edellytyksiä. SYKEN näkemyksen mukaan se osa Kuluttajatutkimuskeskuksen osaamisesta ja resursseista, joka ei pelkästään palvele uuden viraston toimintaa, tulisi siirtää organisaatioon, jossa ulkopuolisella rahoituksella tehtävä tutkimus on edelleen mahdollista. Ilmastomuutoksen ja vihreän talouden tietotarpeita palvelevassa tutkimuksessa, jota Kuluttajatutkimuskeskuksessa edustaa ns. Kestävät elinympäristöt ja innovaatiot -ryhmä, vahvimmat synergiat löytyvät Suomen ympäristökeskuksessa. Yksi SYKEN viidestä strategisesta teema-alueesta on kestävä kulutus- ja tuotantoratkaisut ja tätä teemaa tukevan tutkimusohjelman perustaminen on jo pitkällä. Sen, kuten SYKEN tutkimustoiminnan yleensä, rahoituksesta yli puolet tulee olemaan ulkopuolista rahoitusta.

Uudistuksen aikataulu

Taustamuistiossa todetaan, että *"Kuluttajatutkimuskeskuksen resurssien mahdollinen siirtäminen muihin organisaatioihin (osittain tai kokonaan) voisi olla perusteltua toteuttaa vasta sen jälkeen, kun uusi virasto olisi muodostettu"*. Siirron myöhentäminen heikentäisi kuitenkin merkittävästi niiden tutkimusryhmien asemaa, joiden toiminta perustuu merkittävässä määrin ulkopuoliseen rahoitukseen. Organisatorisen aseman epävarmuus vaikeuttaa uusien hankkeiden suunnittelua ja voi jopa estää rahoituksen hakemisen. Tästä syystä mahdolliset siirrot tulisi tehdä samaan aikaan uuden viraston perustamisen kanssa

Tiivistelmä

Suomen ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan:

- kilpailu- ja kuluttajapolitiikan rooli yhteiskuntapolitiikassa tulee vielä entisestään kasvamaan;
- yhdistetty virasto voi tarjota nykyistä paremmat mahdollisuudet lähestyä kokonaisiä kulutus- ja tuotantojärjestelmiä;
- se osa Kuluttajatutkimuskeskuksen osaamisesta ja resursseista, joka ei pelkästään palvele uuden viraston toimintaa, tulisi siirtää organisaatioon, jossa ulkopuolisella rahoituksella tehtävä tutkimus on edelleen mahdollista;
- ilmastomuutoksen ja vihreän talouden tietotarpeita palvelevassa tutkimuksessa, jota Kuluttajatutkimuskeskuksessa edustaa ns. Kestävät elinympäristöt ja innovaatiot-ryhmä, parhaat synergiahyödyt saavutettaisiin siirrolla Suomen ympäristökeskukseen;
- mahdolliset siirrot muihin organisaatioihin tulisi toteuttaa samanaikaisesti viraston perustamisen kanssa.

Lea Kauppi
pääjohtaja

Per Mickwitz
tutkimusjohtaja